

Riktlinjer för äldrenämndens EU-policyarbete

Bakgrund

I samband med att staden antagit en ny vision för 2040, ”Ett Stockholm för alla”, ses stadens styr- och policydokument över för att samspela med den långsiktiga inriktningen för staden. Den 12 december 2016 antog Stockholms stads kommunfullmäktige en ny EU-policy (dnr. 171-1890/2015) som klargör stadens övergripande inställning till det europeiska samarbetet.

Stockholms stads EU-policy

Staden ser positivt på EU-samarbetet. Nämnder och bolagsstyrelser ska arbeta aktivt med EU-frågor för att ta till vara stadens och stockholmarnas intressen. I den stadsövergripande policyn finns tre grundprinciper för stadens EU-policyarbete:

1. **Staden ska verka för att beslut inom EU fattas så nära medborgarna som möjligt.** Stadens position är att EU:s insatser ska vägledas av subsidiaritetsprincipen och att EU:s insatser bör fokusera på de områden där unionspolitik har ett mycket tydligt mervärde jämfört med kommunala eller nationella beslut. EU bör endast lagstifta när det är absolut nödvändigt.
2. **Staden ska verka för ett EU som är socialt, ekologiskt, ekonomiskt och demokratiskt hållbart.** EU-policyarbetet ska bidra till att staden når målen i Vision 2040 – Ett Stockholm för alla. Fem områden lyfts fram som särskilt viktiga för att bidra till detta:
 - Prioritera jobbskapande satsningar.
 - Högt ambitionsnivå inom miljö- och klimatpolitiken.
 - Beakta storstädernas potential att driva hållbar utveckling.
 - Arbeta för en välfungerande inre marknad.
 - Främja jämställdhet, mänskliga rättigheter och motverka alla former av diskriminering.
3. **Staden ska verka för att EU:s politik är väl avvägd och väl underbyggd.** En väl avvägd EU-politik menar staden ska uppnås genom kvalificerade konsekvensbedömningar

Äldreförvaltningen

Storforsplan 36, 123 47 Farsta
Box 44
123 21 Farsta
Telefon 08-508 36 246
maria.kleine@stockholm.se
stockholm.se

och samråd som belyser förslagets påverkan på EU:s storstäder.

Kommunstyrelsen har ett samordningsansvar för stadens EU-arbete och allt påverkansarbete gentemot EU ska ske i nära samarbete med kommunstyrelsen.

Principerna i policyn ska ligga till grund för stadens nämnder och bolagsstyrelser, som fått i uppdrag att utforma riktlinjer för sitt EU-policyarbete utifrån sina verksamhetsspecifika förutsättningar. Riktlinjerna ska utgå ifrån tre olika perspektiv:

- EU:s inflytande på nämndens verksamhetsområde.
- Vägledande principer för nämndens EU-policyarbete.
- Nämndens strategi för att få genomslag för EU-policyarbetet.

Målsättningen är att dessa riktlinjer ska fungera som en vägledning för nämndens EU-arbete utan att styra på detaljnivå, ersätta framtida remissvar eller kräva regelbunden uppdatering.

EU:s inflytande på nämndens verksamhetsområde

EU har liten formell makt inom äldreomsorgsområdet och det finns få lagstiftade eller tvingande regler som medlemsländerna måste följa. Socialpolitiken, som bland annat omfattar äldreomsorgsfrågor, är därmed till stor del ett nationellt ansvar. Däremot kan EU – direkt eller indirekt – påverka socialpolitiken genom lagstiftning inom andra områden eller andra instrument. Några sådana områden är regelverket kring upphandling och dataskyddsförordningen. Andra områden som inverkar på äldreomsorgens verksamhetsområde är den europeiska tillgänglighetslagen, folkhälsostategin, det europeiska innovationspartnerskapet om aktivt och hälsosamt åldrande samt olika program och fonder. Därutöver har EU tagit fram ett förslag om en social pelare.

Regelverket kring upphandling

Stockholms stad köper äldreomsorgstjänster för närmare 4,5 miljarder kronor om året. EU har ett omfattande regelverk för offentlig upphandling vilket i Sverige bland annat omvandlas till Lagen om offentlig upphandling (LOU). Förändringar i regelverket kan därför ha inverkan på upphandling av äldreomsorg. Hittills har

inte förändrande direktiv om upphandling påverkat stadens upphandling av äldreomsorg i någon större utsträckning. Nämnden följer dock utvecklingen.

Dataskyddsförordningen

Dataskyddsförordningen (General Data Protection Regulation, GDPR) är en ny förordning från EU som innebär förändrade och skärpta krav på skydd och hantering av personuppgifter i olika typer digital behandling som sker hos myndigheter, i kommunala verksamheter och inom näringslivet. Förordningen kommer således att påverka hur nämndens brukaruppgifter registreras. Den nya dataskyddsförordningen har direkt verkan i samtliga EU-medlemsländer och träder i kraft den 25 maj 2018.

I Stockholms stad ansvarar varje nämnd och bolag för behandling av personuppgifter i sina verksamheter. Äldrenämnden är personuppgiftsansvarig för behandling av personuppgifter i sin verksamhet. Genom sitt personuppgiftsombud tillika dataskyddsombud och informationssäkerhetssamordnare kommer äldrenämnden att kontinuerligt och systematiskt arbeta för att kvalitetssäkra hanteringen av personuppgifter, utbilda medarbetare, bevaka tolkning av dataskyddsförordningen från EU-domstolen, följa upp Stockholms stads riktlinjer samt tillämpningsanvisningar för informationssäkerhet.

Den europeiska tillgänglighetslagen

Den europeiska tillgänglighetslagen (European Accessibility Act) syftar till att undanröja hinder i vardagen för personer med funktionsvariationer och möjliggöra fullt deltagande i samhället. Bland annat genom att säkerställa att produkter och tjänster på den inre marknaden är tillgängliga även för denna målgrupp. Tillgänglighet är också avgörande för äldre personers vardag och deras möjlighet att upprätthålla ett aktivt liv.

Bestämmelserna har således viss inverkan på nämndens verksamhet, till exempel i form av inköp och tillhandahållande av produkter och tjänster men också i utvecklingsprojekt som berör samverkan med näringslivet och som syftar till att utveckla produkter och tjänster för nämndens målgrupp. Lagen är utformad som ett direktiv, det vill säga att den ställer generella krav på utformandet utan att gå in i tekniska detaljer om hur produkter och tjänster ska utformas.

Folkhälsostrategin

Den demografiska utvecklingen med en åldrande befolkning och en ökande urbanisering är två trender som förekommer i hela Europa. EU-politiken är primärt inriktad på erfarenhetsutbyte och möjligheten att söka medel. Indirekt sker en relativt stor påverkan, genom exempelvis folkhälsostrategin som bland annat innebär insatser i form av förebyggande åtgärder, eliminering av ojämlikheter samt främjande av ett aktivt och hälsosamt åldrande.

EU har på olika sätt försökt att påverka medlemsländerna i en önskvärd riktning, till exempel genom att tillhandahålla verktyg och finansiering som hjälper EU-länderna att samarbeta och utveckla bästa praxis för att främja ett hälsosamt åldrande. Syftet med dessa metoder är att möjliggöra inspiration och erfarenhetsutbyte emellan länder.

Det europeiska innovationspartnerskapet om aktivt och hälsosamt åldrande

Det europeiska innovationspartnerskapet om aktivt och hälsosamt åldrande (European Innovation Partnership on Active and Healthy Ageing, EIP on AHA) är ett initiativ taget år 2011 av kommissionen. Syftet är att främja innovation och digitalisering inom området för aktivt och hälsosamt åldrande, både genom erfarenhetsutbyten och genom utarbetandet av policyrekommendationer. Konceptet med ett innovationspartnerskap innebär att olika aktörer i EU samlas för att stärka forskning och innovation inom en specifik samhällsutmaning. Det övergripande målet för EIP on AHA är att stärka den genomsnittliga hälsosamma livslängden hos Europas befolkning med två år till år 2020. På det viset bidrar EIP on AHA även till uppnåendet av EU:s folkhälsostrategi.

Äldrenämnden har en koppling till EIP on AHA. Bland annat till D4 Action Group och skapandet av åldersvänliga miljöer samt genom sitt engagemang inom EUROCITIES arbetsgrupp för Urban Ageing, vars mål bland annat är att utveckla samarbetet med EIP on AHA. The European Covenant on Demographic Change, som Stockholms stad är fullvärdig medlem och grundare utav – är en partner till EIP on AHA.

Program och fonder

Det kanske viktigaste instrumentet för att styra utvecklingen inom äldreområdet i EU är genom den finansiering som medlemsländerna

kan ansöka om i olika program och fonder. Folkhälsoprogrammet är kommissionens främsta verktyg för att genomföra EU:s folkhälsost strategi. Andra relevanta program och fonder är regionala utvecklingsfonden, socialfonden samt Horisont 2020. Mellan 2014 och 2020 väntas EU satsa nästan 7,5 miljarder euro på forskning för att förbättra hälsan och vården genom forskningsprogrammet Horisont 2020.

Programmen och fonderna speglar de prioriteringar och utpekade fokusområden som kommissionen lagt fram som strategi för unionen. Europa 2020 är för närvarande den övergripande strategin som siktar mot en smart, hållbar och inkluderande tillväxt i EU, men diskussioner om de framtida strategiska prioriteringarna såväl som den nya sjuåriga programperioden efter 2020 har redan startat.

Den europeiska pelaren för sociala rättigheter

EU har inte lagstiftande makt inom äldreomsorgsområdet men kommissionen har vid flera tillfällen betonat vikten av att föra upp socialpolitiska frågor på EU-nivå. Under våren 2017 lade kommissionen fram en rekommendation om en europeisk pelare för sociala rättigheter (European Pillar on Social Rights) och ett diskussionsunderlag om EU:s sociala dimension. Den demografiska utvecklingen anges som en av de sociala utmaningarna som är orsaken till kommissionens initiativ. Den sociala pelaren är tänkt att skapa en process mot bättre arbets- och livsvillkor i Europa. Det har identifierats tjugo nyckelfaktorer för att bidra till en välfungerande arbetsmarknad och ett tryggt välfärdssystem. Den sociala pelaren har stora beröringspunkter med stadens vision *Ett Stockholm för alla* eftersom pelaren fokuserar på lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden, rättvisa arbetsvillkor samt social trygghet och inkludering. Förslaget i bland annat 3:8 om långvarig vård och omsorg kan komma att få inverkan på nämndens verksamhetsområde.

Vägledande principer för nämndens EU-policyarbete

Äldrenämnden ska i enlighet med kommunfullmäktiges EU-policy arbeta aktivt med EU-frågor för att ta tillvara stadens och stockholmarnas intressen. Arbetet ska ske i samverkan med stadsledningskontorets internationella enhet, berörda förvaltningar och kommunala bolag. Nämndens EU-arbete tar sin utgångspunkt i de principer som slås fast i EU-policyn, nämligen att:

1. Verka för att beslut fattas så nära medborgarna som möjligt.
2. Verka för ett socialt, ekologiskt, ekonomiskt och demokratiskt hållbart EU.
3. Verka för att EU:s politik är väl avvägd och väl underbyggd.

Principiellt ser nämnden positivt på lagstiftning som underlättar för målgruppen (till exempel tillgänglighetslagen), och nämnden välkomnar europeiskt samarbete och kostnadseffektiva EU-satsningar som syftar till att öka tillgänglighet, delaktighet och integration i staden och i Europa. Det är till exempel angeläget att EU:s regelverk om offentlig upphandling ger staden stora möjligheter att ställa krav på sociala hänsyn.

Det ligger dock i nämndens intresse att äldreomsorgspolitiken primärt förblir ett kommunalt och nationellt ansvar, vilket kommer att bevakas och försvaras. Subsidiaritetsprincipen ska därför vara vägledande för äldrenämndens EU-policyarbete, både i samband med enskilda sakfrågor, och de pågående diskussionerna om EU:s framtid och EU:s sociala dimension. Allmännyttiga tjänster ska organiseras nära användarnas behov, och i Stockholm är det stockholmarna själva som vet bäst hur deras stad ska organiseras. Detta betyder att EU ska undvika detaljstyrning och vidta åtgärder endast när medlemsstaterna inte själva kan nå överenskomna mål.

Svenska städer påverkas i en stor utsträckning av EU-initiativ, och enligt EU:s regionkommitté genomförs närmast 70 procent av EU:s lagstiftning på lokal och regional nivå. För att verka för att EU:s beslut är väl avvägda och väl underbyggda ska äldrenämnden därför besvara förfrågningar, remisser med mera om relevanta EU-initiativ när tillfälle ges. Då är samverkan med framförallt socialnämnden, utbildningsnämnden och arbetsmarknadsnämnden viktig eftersom förvaltningarna i flera fall har gemensamma frågor att hantera.

Strategi för att få genomslag för EU-policyarbetet

Nämnden kommer att arbeta enligt nämnda principer och med de frågor som är relevanta inom äldreområdet. Arbetet kommer att ske i samarbete med stadsledningskontorets internationella enhet, berörda förvaltningar och kommunala bolag. Sveriges Kommuner och Landsting är en kanal som går att använda i det europeiska policyarbetet liksom Stockholmsregionens Europakontor. Den mest prioriterade samarbetsorganisationen är dock EUROCITIES.

EUROCITIES samlar drygt 130 stora europeiska städer. Organisationens målsättning är att bidra till erfarenhetsutbyte mellan städerna, bidra med kunskap om EU och bedriva lobbying gentemot EU-institutioner. Förvaltningen ska aktivt delta i sociala forumets arbete och besvara frågeformulär i kartläggningar samt delta vid årliga forummöten. Äldreförvaltningen är medlem i arbetsgruppen Urban Ageing inom det sociala forumet (Social Affairs Forum). Stadens engagemang i EUROCITIES sociala forum samordnas av Arbetsmarknadsförvaltningen.

Nämnden menar att det är viktigt att bedriva ett aktivt EU-policyarbete för att påverka policyinriktningen på äldre frågor i Europa. Följande konkreta aktiviteter är aktuella för nämndens EU-engagemang:

- Bevaka EU-policyfrågor inom nämndens verksamhetsområden.
- I prioriterade frågor delta i konferenser och aktiviteter inom EU-samarbetet.
- Strategisk användning av EU-projekt som bidrar till ett mer hållbart Stockholm och Europa.
- Delta i EUROCITIES-nätverket för kunskapsinhämtning och erfarenhetsutbyte.

Aktivitetserna ovan kommer vara ett sätt att från lokal nivå kunna påverka policy på nationell- och europeisk nivå, men det finns även ett behov av kunskapshöjande insatser kring EU-frågor internt. För att väcka intresse och få en koppling till verksamhetsnytta bör informationstillfällen fokusera på nämndens verksamhetsområden i en europeisk kontext snarare än allmän EU-information. Informationstillfällen ska erbjudas i nära samverkan med kommunstyrelsen.